

УДК 378.014.61

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)-1174-1191](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-1174-1191)

Пономарьова Марина Сергіївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри ЮНЕСКО «філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», Державний біотехнологічний університет, вул. Алчевських, 44, м. Харків, 61002, тел.: (066) 761-88-43, <https://orcid.org/0000-0001-8463-821X>

Золотарьова Світлана Анатоліївна кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри ЮНЕСКО «філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», Державний біотехнологічний університет, вул. Алчевських, 44, м. Харків, 61002, тел.: (050) 915-27-96, <https://orcid.org/0000-0001-7275-5603>

Засядьовк Аліна Олександрівна здобувач першого (бакаларського) рівня вищої освіти, Державний біотехнологічний університет, вул. Алчевських, 44, м. Харків, 61002, тел.: (050) 632-71-58, <https://orcid.org/0009-0006-8330-2830>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ

Анотація. Отримання знань та освіти є одним з наріжних каменів формування людини як особистості, гуманістичної свободи людства. Окрім базового принципу надання безкоштовного обов'язкового рівня освіти, держави мають надавати можливість отримати більш високий рівень знань бажаним громадянам. Після закінчення середньої школи, кожен може обрати для себе певний рівень та напрямок знань, з яким буде пов'язаний його подальший життєвий шлях. Комусь достатньо отриманих знань, а хтось навчається все життя – отримує 2-3 вищі освіти чи працює у наукових або навчальних закладах; декому достатньо одержаного диплома молодшого спеціаліста, а деякі мріють стати доктором наук, професором чи академіком.

Доволі цікавим питанням є ознайомлення з освітніми процесами у різних країнах. Це дозволяє пересічним громадянам порівняти освітнє законодавство та рівень знань, який надається у певних державах. Науковці та освітяни також можуть багато чого цікавого почерпнути з нього: нові напрямки, методи, способи викладання; рівень освіченості

населення або його певних прошарків; можливість покращення власного законодавства чи нормативної бази щодо освіти.

Освітній процес у вищих навчальних закладах Швеції та України відображає важливість освіти для суспільства, розвиток індивідуальних потреб студентів та забезпечення рівних можливостей у доступі до знань. Їх законодавча база забезпечує право на освіту для всіх громадян, незалежно від їхнього статусу та місця проживання. Не зважаючи на труднощі, такі як пандемія та воєнних стан, освітні заклади обох країн підтримують навчальний процес. Обидві країни мають схожість у вступному процесі та забезпечують доступність освіти для іноземних студентів, пропонуючи можливості для навчання як очно, так і дистанційно. Хоча ступені отримання освіти в обох країнах однакові, у Швеції кожен рівень має два підрівні, що відображається у кількості кредитів та можливостях отримати відповідний ступінь освіти.

Порівняльна характеристика освітнього процесу в Україні та Швеції дає можливість обміну досвідом та використання у роботі та організації навчального процесу інноваційних методів, які застосовуються у Швеції.

Ключові слова: вища освіта, освітній процес, базові принципи освіти, рівні освіти, порівняльна оцінка, методи навчання.

Ponomarova Maryna Sergiivna Ph. D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the UNESCO department Philosophy of human communication and social and humanitarian disciplines, State Biotechnological University, Alchevskikh St., 44, Kharkiv, 61002, tel.: (066) 761-88-43, <https://orcid.org/0000-0001-8463-821X>

Zolotarova Svetlana Anatoliyivna Ph. D. in Agricultural Sciences, Associate Professor of the UNESCO department Philosophy of human communication and social and humanitarian disciplines, State Biotechnological University, Alchevskikh St., 44, Kharkiv, 61002, tel.: (050) 915-27-96, <https://orcid.org/0000-0001-7275-5603>

Zasiadvovk Alina Oleksandrivna graduate of the first (baccalaureate) level of higher education, State Biotechnological University, Alchevskikh St., 44, Kharkiv, 61002, tel.: (050) 632-71-58, <https://orcid.org/0009-0006-8330-2830>

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION IN SWEDEN AND UKRAINE

Abstract. Acquiring knowledge and education is one of the cornerstones of the formation of a person as an individual, humanistic freedom

of mankind. In addition to the basic principle of providing a free compulsory level of education, states should provide the opportunity to obtain a higher level of knowledge to willing citizens. After graduating from high school, everyone can choose for themselves a certain level and direction of knowledge, which will be connected with their further life path. For someone, the acquired knowledge is enough, and someone studies all his life - receives 2-3 higher educations or works in scientific or educational institutions; for some, a bachelor's degree is enough, and some dream of becoming a doctor of sciences, a professor or an academician.

Getting to know educational processes in different countries is quite an interesting issue. This allows ordinary citizens to compare educational legislation and the level of knowledge provided in certain states. Scientists and educators can also learn a lot of interesting things from it: new directions, methods, methods of teaching; the level of education of the population or certain strata of it; the possibility of improving one's own legislation or regulatory framework regarding education.

The educational process in higher educational institutions of Sweden and Ukraine reflects the importance of education for society, the development of individual needs of students and the provision of equal opportunities in access to knowledge. Their legal framework ensures the right to education for all citizens, regardless of their status and place of residence. Despite difficulties such as the pandemic and martial law, educational institutions in both countries support the educational process. Both countries have similarities in the admissions process and make education accessible to international students, offering both face-to-face and distance learning opportunities.

Although the degrees of education in both countries are the same, in Sweden each level has two sub-levels, which is reflected in the number of credits and opportunities to obtain the corresponding degree.

A comparative description of the educational process in Ukraine and Sweden provides an opportunity to exchange experience and use innovative methods used in Sweden in the work and organization of the educational process.

Keywords: higher education, educational process, basic principles of education, levels of education, comparative assessment, teaching methods.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в системі вищої освіти України зумовили підвищення інтересу до зарубіжного досвіду. Освіта завжди визнавалась як ключовий елемент суспільного розвитку, маючи вплив на формування культури, економіки та інновацій у країні.

Вища освіта Швеції та України має значний вплив на формування молодого покоління та майбутніх кадрів. Обидві країни мають нормативно-правову базу, яка відображає стратегічні цілі у сфері освіти, визначає права та обов'язки учасників освітнього процесу, регламентує структуру та функціонування навчальних закладів, а також регулює фінансування цих закладів. Статистичні дані про кількість закладів та студентів в освіті дають уявлення про масштаби системи вищої освіти в кожній країні. Важливим аспектом також є організація освітнього процесу під час надзвичайних ситуацій, таких як карантин чи воєнні дії, що вимагають адаптивних та ефективних заходів для забезпечення його проведення. Розгляд освітнього процесу є ключовим фактором у формуванні освітньої політики та створенні умов для розвитку сучасної освіти в обох країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійну підготовку вчителів та їх кваліфікацію у Швеції в закладах вищої освіти розглядав Коган Г.В. [1]. Особливості сучасної вищої освіти в Данії, Норвегії та Швеції з огляду на загальноєвропейські тенденції розглянула Логвиненко Т.О. [2]. Розвиток європейської професійної освіти на початку ХХІ століття – Товканець О.С. [3]. Аналіз інноваційних технологій в освіті та дистанційне навчання у закладах вищої освіти Швеції досліджували Мовчан Л.Г. й Харчук С.А. [4]. Особливості розвитку якості вищої освіти Швеції та можливість креативного використання конструктивних принципів шведського досвіду в українській системі вищої освіти досліджувала Цюк О.А. [5].

Метою нашої статті було зробити порівняльний аналіз освітнього процесу вищої школи Швеції та України.

Виклад основного матеріалу. Швеція вважається світовим лідером у сфері освіти, де основним принципом є забезпечення рівних можливостей для всіх соціальних груп населення. У Законі Швеції «Про вищу освіту» (1992 р.) зазначено, що держава забезпечує вищі навчальні заклади освітою, що базується на науці, перевіреному досвіді, науковими дослідженнями й мистецьким розвитком. Заклади вищої освіти (ЗВО) повинні співпрацювати з навколишнім середовищем та суспільством і надавати інформацію про свою діяльність [6]. Закон «Про освіту» (2010 р.) передбачає рівний доступ освіти для всіх незалежно від місця проживання та соціально-економічних умов, рівноцінну освіту, право на безкоштовну базову освіту [7]. Також, система освіти в Швеції базується на основних положеннях Болонської декларації (1999 р.), спрямованої на розвиток європейської конкурентоспроможності у галузі вищої освіти, яка прагне забезпечити мобільність студентів та створювати можливості працевлаштування після завершення вищого закладу освіти [8].

Законодавство України про освіту базується на Конституції України, яка гарантує кожній людині право на освіту, на працю, на навчання без жодної дискримінації, а також на інших законах країни. Закон України «Про освіту» (2017) [9] гарантує право на безоплатну дошкільну, загальну середню, професійно-технічну, фахову передвищу та вищу освіту. Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» регулюють весь освітній процес у конкретному навчальному закладі.

Обидві країни мають законодавство про освіту, яке гарантує право на освіту для всіх громадян та визнає освіту як пріоритет, забезпечуючи право на необмежений доступ до навчання та розвитку для всіх громадян, незалежно від соціально-економічного статусу чи місця проживання.

Основним принципом діяльності ЗВО Швеції є заохочення та захист академічної свободи. Система вищої освіти базується на таких принципах [10]:

1) Добровільність і безкоштовність, що дозволяє кожній особі здобувати вищу освіту за власним бажанням.

2) Індивідуалізація навчання, що враховує не лише здібності до навчання кожної особи, а й її особистісні характеристики та рівень розвитку.

3) Мультилінгвізм, що надає можливість для здобуття вищої освіти кількома мовами.

4) Полікультурність, яка передбачає співіснування в суспільстві на основі толерантності та рівності різних етнокультурних спільнот.

5) Мультидисциплінарність, що вимагає необхідність вивчення більш ніж одного предмета для інтеграції та оновлення сучасних знань про світ

6) Діалогічність, яка впливає на організацію оптимальної педагогічної комунікації, заснованої на взаєморозумінні та взаємоповазі між учасниками процесу

7) Автономність у викладанні та креативність сприяє вищими навчальними закладами застосовувати власні методи, технології й методики для досягнення конкретних результатів

8) Зв'язок теорії з практикою та мобільність на ринку праці, де продуктивність та якість навчання перевіряється, підтверджується і орієнтується на практики, які визначають попит на фахівців на ринку праці.

В Україні діяльність ЗВО ґрунтується на таких принципах [9]:

1) Взаємодія національних систем освіти, науки, мистецтва, бізнесу та держави для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.

2) Підтримка та розвиток системи вищої освіти та підвищення її якості.

3) Розширення можливостей отримання вищої освіти та освіти протягом усього життя.

4) Забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами.

5) Розвиток автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу.

6) Збалансоване формування та підготовка фахівців, ураховуючи індивідуальні потреби та інтереси особи, вимоги ринку праці та потреби суспільства.

7) Розвиток наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності закладів вищої освіти та їх інтеграція з виробництвом.

8) Надання пільг та соціальних гарантій студентам.

9) Забезпечення додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами у процесі навчання.

10) Створення умов для здобувачів освіти на вибір місця праці та трудової діяльності.

11) Заохочення підприємств надавати робочі місця випускникам закладів вищої освіти.

ЗВО в Швеції та Україні керуються важливими принципами, серед яких важливе значення приділяється академічній свободі, зокрема індивідуальному підході до навчання, включаючи розвиток індивідуальних потреб кожного студента. Також в обох країнах спільним є прагнення забезпечити рівні можливості доступу до вищої освіти для всіх особистостей.

Вищу освіту в Швеції можна здобути в університетах, університетських коледжах та інших вищих навчальних закладах. Відмінність між вищими навчальними закладами полягає в тому, що університетам дозволено отримати докторські ступені. Проте й університетські коледжі можуть присуджувати докторські ступені, але лише в межах певної дослідницької галузі та після подання заяви до урядової установи. У Швеції існують 39 державних вищих навчальних закладів: 14 університетів, 22 університетські коледжі та 3 інших закладів, а також 22 приватних закладів, які частково фінансуються державою [11].

В Україні вищу освіту можна отримати в університеті, академії, інституті та коледжі [9]. У Статистичному щорічнику України за 2021 рік вказано, що на початок навчального року 2021/22 в країні функціонує 634 закладів вищої освіти, зокрема коледжів, технікумів та училищ – 248, університетів, академій та інститутів – 386.

Незважаючи на труднощі, в Україні освітній процес у вищих навчальних закладах продовжується. В обох країнах значна кількість студентів вступає до ЗВО, що свідчить про важливість освіти для суспільства.

За винятком докторантури, вища освіта в Швеції частково фінансується урядом та, окрім того, є незалежною від наукових досліджень. Фінансування вищої освіти залежить від кількості студентів та їхніх навчальних результатів. Фінансування наукових досліджень, включаючи докторантуру, не пов'язане з результатами навчання. Державні кошти на наукові дослідження виділяються кожному університету й спрямовуються на різні напрямки досліджень [11].

Фінансування закладів освіти в Україні здійснюється за кошти державного бюджету, місцевого бюджету, фізичних або юридичних осіб та за ваучерами. ЗВО можуть отримувати фінансову підтримку від грантів, виділених для конкретних наукових чи освітніх проєктів. Це може включати наукові дослідження, участь у міжнародних програмах та інше [9].

Вступ до шведського університету відкритий для осіб, які мають атестат про закінчення середньої школи та отримали оцінки «зараховано», що становить приблизно 90% балів, виділених для кожного предмета [12]. Вступ до університету також можливий шляхом складання «іспиту вищої школи», який проводиться двічі на рік та відкритий як для учнів старших класів середньої школи, так і учнів дев'ятого класу. Іспит триває вісім годин, складається із завдань з математики, шведської й англійської мов та максимально можна набрати 20 балів [8]. Якщо кількість абітурієнтів перевищує кількість доступних місць у закладі розподіл місць проводиться наступним чином: третина місць розподіляється на основі академічних іспитів, а ще третина – на основі університетських тестів здібностей [13].

Іноземні студенти, вступаючи до шведського університету, повинні мати атестат про повну загальну середню освіту або завершити муніципальну програму освіти для дорослих в Швеції. Вони також повинні подати заяву на вступ зі своєї країни проживання та мати певний рівень володіння шведською та англійською мовами, а також математикою. Інший спосіб вступити – це скласти стандартизований іспит (Hogskoleprovet), TISUS або SLTAR (Swedish Language Test for Academic Purposes) – якщо студент хоче навчатися шведською мовою, TOEFL або IELTS – якщо хоче навчатися англійською мовою. Ці тести є стандартизованими системами для оцінювання здібностей до певного типу освіти [8]. Крім того, іноземним студентам у Швеції надається можливість відвідувати безкоштовні курси шведської мови [13].

Вступ до українських університетів здійснюється на основі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) [9], а з 2022 року – національного мультипредметного тесту (НМТ), творчого конкурсу – на мистецькі та спортивні спеціальності, співбесідою або мотиваційних листів (лише на контракт) [14].

Незважаючи на період воєнного стану, вищі навчальні заклади продовжують надавати освіту для іноземців. Прийом іноземців до вищих навчальних закладів у 2023 році проводиться як очно, так і дистанційно та здійснюється двічі на рік для здобуття ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра й упродовж року для навчання в аспірантурі (ад'юнктурі, творчій аспірантурі, асистентурі-стажуванні) [15]. Щоб отримати можливість вступу, іноземці повинні подати заяву до вищого навчального закладу та отримати лист-запрошення, яке є дійсним протягом одного року та зареєстроване в Автоматизованій системі «Електронний журнал» уповноваженого МОН України. Для вступу також необхідно підготувати наступні документи: легалізовані та перекладені документи про попередню освіту, закордонний паспорт, довідки з банку про наявність коштів, медичну довідку тощо. Для дистанційного вступу необхідна віза. Для прийняття іноземних громадян на здобуття вищої освіти, заклад має укласти угоду з партнерською організацією. Навчання іноземці починають в Україні після складання вступних іспитів, зокрема дистанційно у своїй країні.

В обох країнах вступ до вищих навчальних закладів можливий через іспити. У Швеції це сертифікаційні іспити та академічні тести, тоді як в Україні – НМТ. Також вони мають свої вимоги до балів та критеріїв. Щодо вступу іноземців, то країни пропонують можливості для навчання як очно, так і дистанційно, роблячи освіту доступною для студентів з різних країн.

Хоча викладання у шведських навчальних закладах проводиться шведською мовою, більшість літератури написана англійською. Тому багато навчальних закладів пропонують програми та курси англійською мовою [8].

В українських навчальних закладах викладання ведеться державною мовою, але, залежно від освітньої програми, навчання може проводитися державною, англійською або іншими офіційними мовами Європейського Союзу (ЄС) [9].

Швеція використовує Міжнародну стандартну класифікацію освіти (МСКО), що є частиною Міжнародної сім'ї економічних і соціальних класифікацій Організації Об'єднаних Націй (ООН). Ця класифікація використовується у всьому світі для статистичного аналізу даних з

освіти, класифікації освітніх програм та кваліфікацій за рівнями та галузями освіти. Інформація, отримана за допомогою МСКО, дозволяє проводити статистичний аналіз різних аспектів освіти, таких як зарахування, відвідування, ресурси, інвестиції, рівень освіти тощо. Вища освіта ґрунтується на середній освіті, забезпечуючи навчальну діяльність у спеціалізованих галузях. Вища освіта включає такі рівні МСКО як: 5 – короткоциклова вища освіта, 6 – бакалаврат, 7 – магістратура, 8 – докторантура [16].

Згідно з класифікацією МСКО, Швеція відображає такі рівні освіти [11]: 5А, 5В, 6 (табл. 1).

Програми МСКО 5А орієнтовані на теоретичну базу та призначені для підготовки до вступу в дослідницькі програми чи висококваліфіковані професії, такі як медицина, стоматологія або архітектура. Тривалість таких програм повинна складати щонайменше три роки денної форми навчання, але зазвичай вони тривають більше чотирьох років.

Програми МСКО 5В зосереджені на практичних, технічних або професійних навичках для безпосереднього виходу на ринок праці. Тривалість цих програм становить щонайменше два роки денної форми навчання на рівні вищої освіти.

Програми МСКО 6 спрямовані на поглиблене вивчення та оригінальні дослідження. На цьому рівні студентам потрібно захистити дисертацію чи дипломну роботу придатної для публікації якості, яка виявляє результати оригінального дослідження та робить значний внесок у розвиток знань. Програма призначена для тих, хто має намір займати викладацькі посади в установах, що пропонують програми МСКО 5А, або дослідницькі посади в уряді та промисловості.

Таблиця 1.

Класифікація МСКО, що відображає рівні вищої освіти у Швеції [11].

МСКО 5А	
Перший рівень	Диплом (2-4 роки); ступінь бакалавра (3 роки); ступінь магістра (4 роки); ступінь бакалавра в галузі фармації / садівництва / лісового господарства / медицини / психології / стоматології / ветеринарії (5-5,5 років).
Другий рівень	Кваліфікація медсестринства (1-1,25 року); акушерство/психотерапія/спеціальна освіта (1,5 року).
МСКО 5В	
Перший рівень	Диплом інженера (нижчий рівень) – 2 роки; Диплом з хореографії та мистецтв – 2 роки; Диплом про вищу професійну освіту – 2-3 роки.
МСКО 6	«Ліценціат» – 2 роки; «Доктор філософії» – 4 роки, включаючи «ліценціата».

З 2007 року Швеція використовує Європейську кредитно-трансферну накопичувальну систему (ЄКТС), яка є частиною Болонського процесу. Вища освіта Швеції має три рівні освіти (табл. 2). Перший рівень вищої освіти сприяє отриманню одного з двох ступенів: початкового ступеня (диплом про вищу базову освіту) після двох років навчання (120 ЄКТС) або ступеня бакалавра після трьох років навчання (180 ЄКТС).

Другий рівень включає два ступені, які належать до одного рівня, але відрізняються поглибленим вивченням та можливим стажуванням. Ступінь майстра відповідає двом рокам навчання (120 ЄКТС). За дозволом на присудження цього ступеня державні університети повинні звертатися до Державного управління вищою освітою, а приватні вищі навчальні заклади – до Міністерства освіти і науки. Ступінь магістра відповідає одному року навчання (60 ЄКТС). Умовою прийому на магістратуру є наявність ступеня бакалавра (180 ЄКТС).

На третьому рівні освіти можна отримати ступінь ліцензіата після двох років навчання (120 ЄКТС) або доктора наук після чотирьох років навчання (240 ЄКТС). Передумовою для вступу на цей рівень є ступінь бакалавра або магістра, або чотири роки вищої освіти (240 ЄКТС), в тому числі три роки на рівні бакалаврату і один рік на рівні магістратури [10].

Таблиця 2.

Рівні вищої освіти у Швеції.

Рівні вищої освіти	Ступінь вищої освіти	Тривалість навчання	ЄКТС
Перший рівень	Початковий	2 роки	120
	Бакалавр	3 роки	180
Другий рівень	Майстр	2 роки	120
	Магістр	1 рік	60
Третій рівень	Ліцензіат	2 роки	120
	Доктор наук	4 роки	240

Розроблено автором за даними [10].

Освітні програми в Україні розглядаються на чотирьох рівнях вищої освіти [9]: початковий рівень (короткий цикл), перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) рівень, третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень.

Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання освітньої програми, що призводить до здобуття ступеня вищої освіти [2]: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії/мистецтва..

Молодший бакалавр є освітнім ступенем на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти, обсяг програми якого становить 120 кредитів ЄКТС. Здобувач може отримати цей ступінь на основі фахової передвищої освіти. Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Бакалавр є освітнім ступенем на першому рівні вищої освіти з обсягом освітньо-професійної програми від 180 до 240 кредитів ЄКТС. Для отримання цього ступеня на основі молодшого бакалавра або фахової передвищої освіти, заклад вищої освіти може визнати та перезарахувати кредити ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти. Здобувач може отримати ступінь бакалавра за наявності повної загальної середньої освіти.

Магістр – це ступінь, який отримується на другому рівні вищої освіти. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми (ОПП) становить 90-120 кредитів ЄКТС, а для освітньо-наукової (ОНП) – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра повинна включати не менше 30% дослідницької (наукової) складової. Здобувач має право отримати ступінь магістра, якщо вже має ступінь бакалавра. Ступінь магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування здобувається на основі повної загальної середньої освіти або освітнього ступеня молодшого бакалавра. Обсяг програми складає від 300 до 360 кредитів ЄКТС.

Доктор філософії – це освітній та науковий ступінь, який здобувається на третьому рівні вищої освіти. Для отримання ступеня необхідно виконати програму підготовки та захистити дисертацію перед спеціалізованою вченою радою. Нормативний строк підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.

Обидві країни мають рівні вищої освіти, проте є відмінність у структурі: у Швеції кожен рівень має два підрівні. Кожен рівень відповідає певній кількості кредитів ЄКТС та дає можливість отримати відповідний ступінь вищої освіти, починаючи від молодшого бакалавра і закінчуючи доктором філософії чи мистецтва.

17 березня 2020 року уряд Швеції за рішенням міністра освіти Анни Екстрьом вирішив перевести гімназії та ЗВО на дистанційне та онлайн-навчання, при цьому школи залишаться відкритими. Це рішення було ухвалене через те, що студенти, за рекомендацією від ВООЗ, більш

схильні до поширення вірусу, та їм не потрібний такий самий рівень догляду, що і дітям молодшого віку. Шведські студенти, які навчаються вдома, зобов'язані відвідувати всі заняття за допомогою цифрових інструментів, до яких відносяться програми для відео-конференцій [17]. Найбільш поширеними програми для відео-конференцій вважаються: Zoom, Google Meet, Google Hangout, Microsoft Teams. Для онлайн-навчання використовуються попередньо записані лекції та семінари – YouTube, для спілкування та співпрацю – Microsoft Teams, Google Classroom, для обміну матеріалами – Google Docs & Drive, Microsoft Teams, й цифрові навчальні ресурси шведською мовою – Gleerups, Bingel (діаграма 1) [18].

Діаграма 1.

**Програми, вибрані викладачами для переходу на
дистанційне навчання [18].**

З початку березня 2020 року по всій території України було введено карантин для запобігання поширенню COVID-19, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2. Це було реалізовано низкою постанов Кабінету Міністрів України, зокрема № 211 від 11 березня 2020 року, № 392 від 20 травня 2020 року та № 641 від 22 липня 2020 року. З того часу заклади освіти перейшли на дистанційну форму навчання.

У зв'язку з воєнним станом освітній процес здійснюється дистанційно для забезпечення безпеки його учасників. Станом на

1 липня 2023 року з 375 вищих навчальних закладів лише 38 (10,1%) повністю перейшли на очну форму навчання, 200 (53,4%) продовжують працювати дистанційно, 132 (35,2%) обрали змішаний формат, а 5 (1,3%) не відновили свою роботу. У деяких областях, зокрема Вінницькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та у фронтових, прифронтових й небезпечних регіонах України (крім Одеської області), всі ЗВО залишалися на дистанційній формі. Найвищий рівень застосування дистанційного навчання спостерігається у Волинській області (100%), Рівненській (50%), Кіровоградській (45,5%) та Полтавській (33,3%) [19].

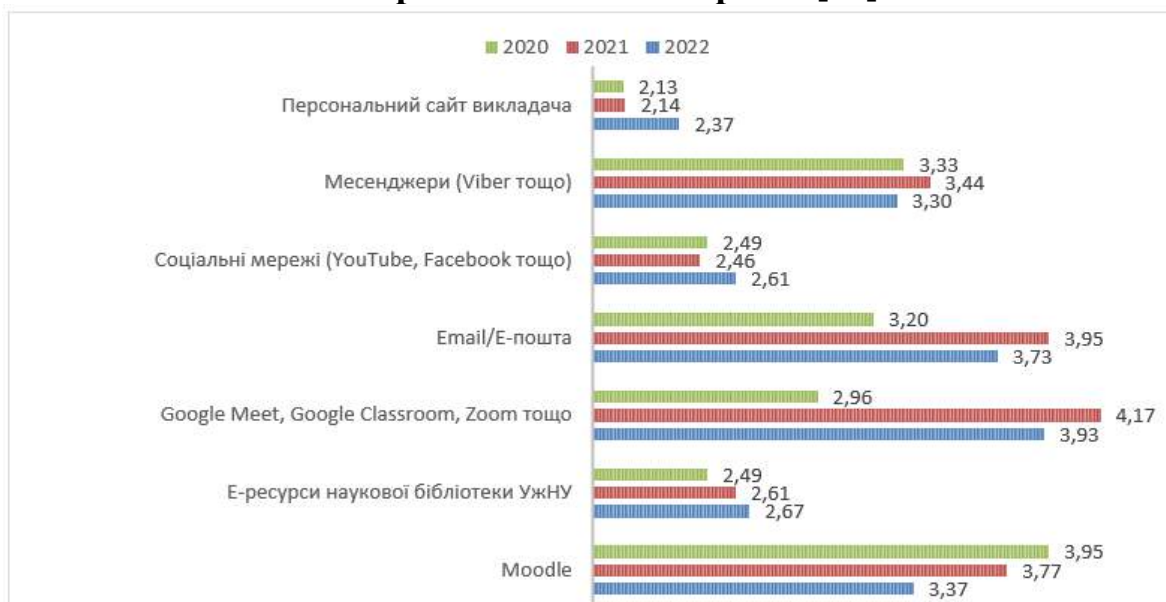
Здобувачі будь-якого закладу освіти мають право здобувати знання через онлайн-платформи для дистанційного навчання. У 2023 році продовжується розвиток електронних освітніх платформ для українських студентів, включаючи безкоштовний доступ до курсів Coursera, Udemy, EdX, запуск електронних підручників та електронної бібліотеки за підтримки партнерів та донорів. Також було продовжено дію ліцензій Zoom Meetings for Education з розширеним доступом Large Meeting, що дозволяє записувати зустрічі та проводити онлайн конференції з 1000 осіб одночасно.

Староста В.І. провів онлайн-опитування 1071, 443 та 834 студентів Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (ДВНЗ «УжНУ») у 2020, 2021 та 2022 роках. Студенти оцінювали кожен запропонований інструмент дистанційного навчання за п'ятибальною шкалою, які використовувалися у їхньому навчанні залежно від дисциплін. Аналіз результатів показав, що на початку карантину у 2020 році платформа Moodle мала найвищу оцінку використання у порівняно з наступними роками. У 2021 році найбільшою популярністю користувалися Месенджери, Email/Е-пошта, а також Google Meet, Google Classroom, Zoom. У 2022 році під час воєнного стану найбільшими показниками є персональний сайт викладача, соціальні мережі та Е-ресурси наукової бібліотеки УжНУ. Ці інструменти використовувалися протягом 2020-2022 років, але мають різні показники застосування (діаграма 2) [20].

Діаграма 2.

Середній бал використання засобів дистанційного навчання протягом 2020-2022 років [20].

У результаті проведення 17-го щорічного опитування «Інструменти для навчання» було визначено, які програми використовуються найбільше. Дане опитування набрало 2022 тис. голосів з сфери освіти. Згідно з результатами опитування, розглянуті вище програми в рейтингу розташовані наступним чином: YouTube займає 1 місце, Microsoft Teams – 3, Google Docs & Drive – 9, Zoom – 10, Google Classroom – 15, Facebook – 18, Coursera – 37, Moodle – 39, Udemy – 43, Google Meet – 45.

Останні події свідчать про значні зміни в освітньому процесі через пандемію та воєнний стан. У Швеції й Україні вищі навчальні заклади перейшли на дистанційне навчання. Результати 17-го щорічного опитування свідчать про перевагу YouTube, Microsoft Teams, Google Docs та Zoom у використанні для навчання.

Висновки. Освітній процес у вищих навчальних закладах Швеції та України відображає важливість освіти для суспільства, розвиток індивідуальних потреб студентів та забезпечення рівних можливостей у доступі до знань. Їх законодавча база забезпечує право на освіту для всіх громадян, незалежно від їхнього статусу та місця проживання. Не зважаючи на труднощі, такі як воєнний стан та пандемія, освітні заклади обох країн підтримують навчальний процес. Обидві країни мають схожість у вступному процесі та забезпечують доступність освіти для іноземних студентів, пропонуючи можливості для навчання як очно, так і дистанційно. Хоча ступені отримання освіти в обох країнах однакові, у

Швеції кожен рівень має два підрівні, що відображається у кількості кредитів та можливостях отримати відповідний ступінь освіти. Вищі навчальні заклади обох країн зазнали впливу пандемії та перешли на дистанційне навчання, використовуючи інструменти та платформи для забезпечення неперервності освіти. Такі виклики підкреслили гнучкість та важливість змін у вищій освіті обох країн, що підтверджує необхідність адаптації та інновацій для забезпечення стійкості освітнього процесу в майбутньому.

Література:

1. Коган Г.В. Професійна підготовка вчителів як складова педагогічної освіти Швеції // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. Вип. 1.31. 2010. С. 112-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2010_1.
2. Логвиненко Т. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 30. 2014. С. 86-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_33.
3. Товканець О. С. Стратегічні завдання розвитку європейської професійної освіти на початку XXI століття // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 2. 2017. С. 249-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_65.
4. Мовчан Л.В. Сучасний погляд на якість вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. № 1. 2017. С. 32-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2017_1_6
5. Цюк О. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти Швеції // Педагогіка і психологія професійної освіти. № 2. 2016. С. 169-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2016_2_20.
6. Högskolelag, 1992:1434. Utbildningsdepartementet. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1992:1434>
7. Skollag, 2010:800. Utbildningsdepartementet. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2010:800>
8. Вища освіта різних країн світу: монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав: ФОП Домбровська Я.М. 2020. 488 с.
9. Закон України «Про освіту» 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39, с.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
10. Реформування і модернізація освітніх систем країн світу XXI століття: монографія / за наук. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М. 2018. 344 с.
11. Self-evaluation Report for the Øresund Region to the OECD/IMHE-project: «Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development». 2005. 130 p. URL: <https://www.oecd.org/denmark/35996176.pdf>.
12. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне: ТЗОВ фірма «Овід». 2012. 352 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4390/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf>.

13. Карпенко О.В., Вербова В.В. Освітні послуги в Швеції: досвід для України. // Педагогіка і психологія Вісник НАПН України № 2 (79). 2013. С. 87-94. URL: <https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/984589329.pdf>.

14. Міністерство освіти і науки України. Вступ-2023: 10 кроків для вступу до закладу вищої освіти у 2023 році. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2023-10-kroktiv-dlya-vstupu-do-zakladu-vishoyi-osviti-u-2023-roci>.

15. Міністерство освіти і науки України. Наказ «Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2023 році» № 276. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-23#Text>.

16. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). International Standard Classification of Education (ISCED), 2011. 88 p. URL: <https://web.archive.org/web/20170525154803/http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-2011-en.pdf>.

17. Östmann E. Distance Education in Sweden Prompted by the Covid-19 Pandemic: master's thesis. Supervisor: Dahlberg G.M. University of gothenburg. 2021. 61 p. URL: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/69372/gupea_2077_69372_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

18. Bergdahl N., Nourl J. Covid-19 and Crisis-Prompted Distance Education in Sweden. Technology, Knowledge and Learning. 2020. P. 443-459. <https://doi.org/10.1007%2Fs10758-020-09470-6>.

19. Міністерство освіти і науки України. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. Київ: Інститут освітньої аналітики Державна наукова установа, 2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>.

20. Староста В.І. Студентоцентроване дистанційне навчання в ускладнених умовах (пандемія COVID-19, воєнний стан в Україні). Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету», № 14. 2023. С. 63–77. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.146>.

References:

1. Kohan, H.V. (2010). Profesiina pidhotovka vchyteliv yak skladova pedahohichnoi osvity Shvetsii [Teacher training as a component of teacher education in Sweden] *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu im. V.O. Sukhomlynskoho*. Serii: Pedahohichni nauky – *Scientific Bulletin of V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv State University*, 1.31. pp. 112-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2010_1. [in Ukrainian].

2. Lohvynenko, T. (2014). Vyshcha osvita Danii, Norvehii, Shvetsii u suchasnomu yevropeiskomu vymiri [Higher Education in Denmark, Norway, Sweden in the Modern European Dimension]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota – *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 30. pp. 86-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_33 [in Ukrainian].

3. Tovkanets, O.S. (2017). Stratehichni zavdannia rozvytku yevropeiskoi profesiinoi osvity na pochatku XX stolittia [Strategic tasks for the development of European vocational education at the beginning of the XXI century]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota. – *Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, 2. pp. 249-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_65. [in Ukrainian].

4. Movchan, L.V. (2017). Suchasnyi pohliad na yakist vyshchoi osvity v Ukraini [A modern view of the quality of higher education in Ukraine]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Pedagogika i psykholohiia – Bulletin of the Alfred Nobel University, 1*. pp. 32–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduep_2017_1_6 [in Ukrainian].
5. Tsiuk, O. (2016). Rozvytok systemy zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity Shvetsii [Development of the Swedish higher education quality assurance system]. *Pedagogika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of vocational education, № 2*. pp. 169-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2016_2_20. [in Ukrainian].
6. Högskolelag, 1992:1434. Utbildningsdepartementet. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1992:1434>
7. Skollag, 2010:800. Utbildningsdepartementet. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2010:800>
8. Shapran, O.I. (2020). *Vyshcha osvita riznykh krain svitu: monohrafiia [Higher education in different countries of the world]*. Pereiaslav: FOP Dombrovska Ya.M. 488 p. [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» 2145-VIII. [Law of Ukraine "On Education" 2145-VIII] (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of the Verkhovna Rada, № 38-39*, p. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian].
10. Shapran, O.I. (2018). *Reformuvannia i modernizatsiia osvity krain svitu XX stolittia: monohrafiia [Reforming and modernising the educational systems of the world's countries in the 21st century]*. Pereiaslav-Khmelnitskyi: Dombrovska Ya.M. 2018. 344 p. [in Ukrainian].
11. Self-evaluation Report for the Øresund Region to the OECD/IMHE-project: «Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development». 2005. 130 p. URL: <https://www.oecd.org/denmark/35996176.pdf>.
12. Sysoieva S.O., Krystopchuk T.Ie. (2012). *Osvitni systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu: zahalna kharakterystyka [Educational systems of the European Union: general characteristics]*. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. Rivne: TzOV firma «Ovid». 352 p. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4390/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf>. [in Ukrainian].
13. Karpenko O.V., Verbova V.V. (2013). Osvitni posluhy v Shvetsii: dosvid dlia Ukrainy [Educational services in Sweden: experience for Ukraine]. *Pedagogika i psykholohiia Visnyk NAPN Ukrainy – Pedagogy and Psychology Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine 2 (79)*. pp. 87-94. URL: <https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/984589329.pdf>. [in Ukrainian].
14. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Vstup-2023: 10 krokiv dlia vstupu do zakladu vyshchoi osvity u 2023 rotsi [Ministry of Education and Science of Ukraine. Admission-2023: 10 steps to enter a higher education institution in 2023]. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2023-10-krokv-dlya-vstupu-do-zakladu-vishoyi-osvity-u-2023-roci>. [in Ukrainian].
15. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Nakaz «Pro zatverdzhennia Poriadku pryjomu na navchannia dlia zdobuttia vyshchoi osvity v 2023 rotsi» [Ministry of Education and Science of Ukraine. Order "On Approval of the Procedure for Admission to Higher Education in 2023"] № 276. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-23#Text>. [in Ukrainian].
16. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). International Standard Classification of Education (ISCED), 2011. 88 r. URL: <https://web.archive.org/web/20170525154803/http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-2011-en.pdf>.

17. Östmann E. Distance Education in Sweden Prompted by the Covid-19 Pandemic: masters thesis. Supervisor: Dahlberg G.M. University of gothenburg. 2021. 61 p. URL: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/69372/gupea_2077_69372_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

18. Bergdahl N., Nourl J. Covid-19 and Crisis-Prompted Distance Education in Sweden. *Technology, Knowledge and Learning*. 2020. R. 443-459. <https://doi.org/10.1007%2Fs10758-020-09470-6>.

19. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: informatsiino-analitychnyi zbirnyk [Ministry of Education and Science of Ukraine. Education and science of Ukraine under martial law: information and analytical collection]. Kyiv: *Institut osvitoi analityky Derzhavna naukova ustanova – Ministry of Education and Science of Ukraine. Education and science of Ukraine under martial law: information and analytical collection* 2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>. [in Ukrainian].

20. Starosta, V.I. (2023). Studentotsentrovane dystantsiine navchannia v uskladnennykh umovakh (pandemiia COVID-19, voiennyi stan v Ukraini) [Student-centred distance learning in difficult conditions (COVID-19 pandemic, martial law in Ukraine)]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Vidkryte osvitnie e-seredovyshche suchasnoho universytetu» – Electronic scientific professional publication "Open educational e-environment of the modern university"*, № 14. pp. 63–77. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.146>. [in Ukrainian].